

ตอนที่สอง

บทที่หนึ่ง

ตัวละคร เรื่องมีทนะพาชา หรือตำนานแห่งคอกกุดหลาย

ในภาคหนึ่ง ได้กล่าวถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านการประพันธ์มาแล้ว กับได้นำบทราชชื่อพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของพระองค์ มาลงไว้เป็นการสำแดงงานประพันธ์ของพระองค์ว่ามีมากมายหลายเรื่องเพียงใด ในจำนวนบทพระราชนิพนธ์เหล่านั้น มีชื่อหนังสืออยู่เล่มหนึ่ง คือ มีทนะพาชา หรือ ตำนานแห่งคอกกุดหลาย ซึ่งนับว่าเป็นบทประพันธ์ชิ้นเอกในประเภทละคร ทั้งนี้ เพราะกรรมการวรรณคดีสโมสร ได้ประชุมพร้อมกันพูด กล่าว ความประกาศในบัตรประทับพระราชลัญจกรพระคเนศวรสำหรับวรรณคดีสโมสรให้เป็นเกียรติยศแก่วรรณกรรมชิ้นนี้

ณ บัดนี้เป็นการสมควรที่จะวิจารณ์วรรณคดีบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ว่า มีคุณค่าวิเศษในทางละครและทางวรรณคดีสมกับที่ได้รับคามยกย่องในวงกว้าง นักปราชญ์ราชบัณฑิต เพื่อเป็นการเชิดชูพระเกียรติยศในด้านการประพันธ์ของพระองค์ ซึ่งทรงเป็นกวีเอกองค์หนึ่งในบรรดามหากวีของไทยที่ใคร่ใคร่สงนยามประเทศมา

บทละครพูดตามธรรมเนียม ขอมพูดภาษาพูดธรรมดา แก่เรื่องมีทนะพาชานี้ ทรงแต่งให้พูดเป็นคำฉันท์ อันเป็นภาษากวี คำฉันท์นั้น ถ้าจะกล่าวอย่างกว้าง ๆ ก็คือ ภาษากลอนของชาวมัชฌิมประเทศ แต่งยากกว่ากลอนของไทยเราเอง เพราะมีที่บังคับมากมาย การที่เอากลอนของชาวมัชฌิมประเทศมาเป็นคำพูดของตัวละครนี้ จึงเป็นของยากมิใช่น้อย บทละครพูดคำฉันท์ เรื่องมีทนะพาชาของพระองค์จึงเป็นวรรณกรรมชิ้นเอก ควรแก่การยกย่องเป็นพิเศษ

มีทนะพาชามีคุณค่าวิเศษในทางวรรณคดีและในทางละครอย่างไร จะได้จำแนกกล่าวเป็นตอน ๆ ไป

ลำดับต้น จะกล่าวในทางละครก่อน ซึ่งจะได้เริ่มบรรยายถึงตัวละคร และเนื้อเรื่องเป็นต้นไป

ละครพูดคำฉันท์ เรื่องมีทนะพาชา เป็นที่เกี่ยวกับเมืองสวรรค์และเมืองมนุษย์ ตัวในเรื่องมีทั้งชาวฟ้าและชาวกิน เหตุฉะนั้นตัวละครจึงได้แยกออกเป็น

สองพวก

ชาวฟ้ามีตัวละครสำคัญคือ

สุเทพนะ เทพบุตร

สุเทพนะ เทพบุตรนี้ ในอดีตชาติเคยเป็นพระราชานางแคว้น
ปัจจุจาด ครั้นสิ้นพระชนม์ในชาตินั้นแล้ว ก็มาบังเกิดในแดน
สวรรค์ เป็นเทพบุตร

จิตรระสน

หัวหน้าคนธรรพ์ของสุเทพนะ มีหน้าที่คอยบอกร่ำไห้สุเทพนะได้
รับความมันเริงด้วยการขับร้องและพอนว่า

จิตรระรด

สาระถิของสุเทพนะ เป็นผู้ทีสุเทพนะใช้ให้ทอง เทียวไปทั่วจักร
วาศ เพื่อวาครูปนางที่มีรูปโฉมงามมาให้สุเทพนะเลือกเป็น
มเหสี

มายาจิน

เน็นวิทยาธร เชี่ยวชาญในการใช้อาคมสกคดวงจิตต์
จิตรระรดไปพบวิทยาธรผู้พี่เขามันทร ในขณะที่ทองเทียวไป
วาครูป และได้นำตัวมาเฝ้าสุเทพนะ

มัทนา

นางเทพธิดาผู้มีรูปโฉมอันงาม ซึ่งสุเทพนะหลงรักอยากได้
เป็นมเหสี แต่ไม่สำเร็จ จึงถูกสุเทพนะสาปให้ลงมาเกิด
เป็นตนกุดหลายในเมืองมนุษย์

นอกจากนี้ยังมีเทพบุตร คนธรรพ์ และ อัปสรอันเป็น
บริวารของสุเทพนะอีก

พวกชาวก็มีตัวละครสำคัญ คือ

พระกาละทรศิน

คณาจารย์ อยู่ในป่าหิมะวัน เป็นฤาษีประพาศิพรหมจรรย์
มีญาณพิเศษสามารถถึงเห็นเหตุการณ์ในอดีตและอนาคต
หัวหน้าศิษย์ของพระกาละทรศิน

โสมทัต

นาค

ศิษย์ของพระกาละทรศิน

ศุน

ท้าวชัยเสน

กษัตริย์จันทรวงศ์ครองราชย์ในทศลินาปุระ

ศุภางค์

นายทหารคนสนิทของชัยเสน

นันทิวรรชนะ

อมาตย์ของท้าวชัยเสน

วิฑูร

พรานหม่อมเสนห

ชาวสวนหลวง
มีทนา

ผู้เฒ่าสวนของท้าวชัยเสน
นางเทพธิดาบนสวรรค์ซึ่งได้ถูกสุเทพมะ เทพบุตรสาปให้ลงมา
เกิดเป็นตนกุดหลาย แต่ให้กลายร่างเป็นม่มเหียได้ จึงได้พบ
กับชัยเสน และได้เป็นม่มเหีย ภายหลังกลับถูกสาปให้เป็น
ตนกุดหลายเลย

พระนางจันทิ

ม่มเหียของท้าวชัยเสน เป็นนางที่ได้ทำการอภิเษกกับท้าว
ชัยเสน เพื่อความสัมพันธ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศ
ของชัยเสนและพระนางจันทิ

ปรีณิมวทา

นางกำนัดของชัยเสน

อร่า

นางคอม ขาหลวงของพระนางจันทิ เป็นคนเจ้าเสียเจ้า
กล มีความคดทุจริตในส่วนจิตใจ เช่นเดียวกับความพิ

กมลพิการของสวนรวงกาย

เกศินี

ขาหลวงของพระนางจันทิ

นอกจากนี้ ยังมีศิษย์ของพระฤาษี นายทหาร พราณ
ข้าราชการ บริหาร และขาหลวงเป็นตัวประกอบอีก

บทที่สอง

เนื้อเรื่องมีดังนี้

เรื่องมีที่มาจากแบ่งออกเป็นสองตอน ตอนที่กล่าวถึงเหตุการณ์
บนสวรรค์ อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงเรื่องราวที่ปรากฏในโลกมนุษย์เกี่ยวเนื่องกัน มีเรื่อง
ราวดังต่อไปนี้

ในเมืองฟ้า ยังมีเทพบุตรองค์หนึ่ง ทรงนามว่า สุเทษณ์ สุเทษณ์
เทพบุตรมีความชอบพระทัยรักใคร่ในนางเพชฌิคนางหนึ่ง มีนามว่า มีตนา นางนี้
โฉมงามล้ำเลิศเป็นที่เจริญตา และมีมารยาทอัธยาศัยเป็นที่เจริญใจ แทนางมีใจมี
น้ำใจรักกอบดูแลทุกคน ๆ จึงมีแต่ความระทมทุกข์ด้วยความรักที่ไม่สมปรารถนา แม้จิตร
เสนจะได้จัดคนสรรพและอุปสรรคยंत्रรองผ่อนร่าเราก็ไม่อาจทำให้สุเทษณ์เกิดความ
รื่นรมย์ขึ้นได้

ฝ่ายจิตรระรถ นายสารระถซึ่งสุเทษณ์ตั้งให้ไปว่าครูปนางที่มีโฉมงาม
ทั้งหลายมา เพื่อเลือกดูว่าจะมีนางใดเป็นที่ชอบพระทัยบ้างนั้น ได้ว่ารูปนางฟ้า
นางมนุษย์ นางนาค และธิดาอสูรมาดวาม ก็ไม่เป็นที่สบพระทัยของสุเทษณ์แม้แต่สัก
นางเดียว และจิตรระรถได้เล่าถึงวิทยากรผู้หนึ่ง ชื่อ มายาวิน โหสุเทษณ์ตั้ง ว่า
เป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในอาถรรพเวท อารยมนต์ใหญ่ที่อยู่ไกลหรือไกลมาหาได้ถึงความ
ต้องการ แลวนำตัวเขามาเฝ้าสุเทษณ์ ๆ จึงขอใ้หมายาวินไปหาคนเรียกมีตนา
เพื่อถอนอนันโทนางไว้รักอีกครั้งหนึ่ง มายาวินได้พูดเล่าให้สุเทษณ์ทราบถึงสาเหตุ
ที่นางมีตนาไม่ปลงใจควม ว่า ทั้งนี้เป็นเพราะอุปัทภพกรรม กล่าวคือ ในอดีตชาติ
นั้น สุเทษณ์เสวยชาติเป็นราชาแห่งแคว้นปัญจาล มีจิตปฏิบัติในมีตนาผู้เป็นพระ
ธิดาของพระราชแคว้นสุราษฏร์ จึงได้ส่งทูตไปขอนาง แทท้าวสุราษฏร์ปฏิเสธไม่
ยอมยกให้ สุเทษณ์จึงโคกริชาติไปรบและมีชัยชนะ จับท้าวสุราษฏร์ได้จะประหาร
ชีวิตเสีย จึงมีตนาขอมถวายเป็นเมียเพื่อถ้อยโทษพระบิดา ครั้นราชาแห่งแคว้นสุราษฏร์
เป็นอิสระแล้ว มีตนาได้ทำลายชีวิตตนเองเสีย เพื่อไม่ให้ของตกไปเป็นเมีย
ของชายที่นางไม่รัก แลเมื่อสิ้นชีวิตในชาตินั้นแล้ว ทั้งสุเทษณ์และมีตนาต่างก็ได้มา
เกิดในแดนสวรรค์ จึงได้

มาพบแลรักกัน

เพราะวะเคยสืเนหา

แดกรรรมพระทำไว
ของชัศและขวางหนา

นพระชาติคิตมา
บมีโพพระสมจินต์

เมื่อมายาวินเรียกมัทนามายังวิมานของสุเทพณ์ได้แล้ว สุเทพณ์ก็ได้ใช้
ถอยคำถันนอนหวานประเดาประโลมไทนางปลงใจรัก แดงาก็ยังมีคำปฏิเสธอยู่
คัจฉิม สุเทพณ์ศาลโทษะขึ้นมา จึงกำหนดโทษของมัทนาในการปฏิเสธนี้ ให้ละ-
สวรศักดิ์มาถือกำเนิดในมนุษยโลก ให้มัทนาเลือกเอาตามความปรารถนาว่าจะเกิด
ในรูปใด นางขอเลือกเป็นดอกไม้กลิ่นหอม มายาวินจึงแนะให้เป็นไม้ออกที่ชื่อ
ว่า กุชกะ หรือ กุหลาบ อันมีแต่ในเมืองฟ้า ไม้อะเคมิในเมืองมนุษย์มาก่อน
สุเทพณ์จึงสาปไทนางเป็นดอกไม้นั้น โดยกำหนดว่า ถึงวันเพ็ญกลางเดือน ก็ให้
นางกลับร่างเป็นมนุษย์อยู่ใต้ชัวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง จนเมื่อใดนางบังเกิดความรักใคร
ในชายใดขึ้น เมื่อนั้นจึงให้นางคงรูปเป็นมนุษย์อยู่ตลอดไป และถ้าแมวมัทนามิ
ได้มีความสุขกับชายที่นางรัก ก็ให้ถอนวอนชื่อโทษของสุเทพณ์ ๆ จะไปรบยกโทษให้

นางเพชิตามัทนาจึงจุติจากแดนสวรรค์ มาเกิดเป็นดอกไม้ชื่อ กุชกะ
ในนิมะวันแดนมนุษย์ ตามคำสาปของสุเทพณ์เพชุกรแทนนี้มา

ในตอนต่อมาเป็นเหตุการณาคัพพิติน มัทนาเป็นต้นกุหลาบมีดอกส่งกลิ่น
หอมจรอยู่ในกลางนิมะวัน ไม่ไกลจากอาศรมของฤาษีกาละทรสิน ผู้เป็นคณาจารย์
พระฤาษีกาละทรสินได้กลิ่นหอมอันเป็นที่น่าพิศวง จึงให้นาคและสุนัข ผู้เป็นศิษย์ออก
สืบหาที่มาของกลิ่นนั้น ศิษย์ทั้งสองจึงได้มาพบต้นกุหลาบต้นกำลังมีดอกเบ่งบานงาม
เปรียบดังสาวรุ่น และมีกลิ่นร่าเริงไปตามลม พระกาละทรสิน คณาจารย์ โสภ
ทิตหัวหน้านาคศิษย์ และเหล่าศิษย์อยากใคร่คนไม้นี้ไปปลูกหน้าอาศรม จึงได้ไปขุดอย่าง
ทันไม้ทั้งหลาย แผลพเอาเครื่องมือขุดลงก็มีเสียงเหมือนหญิงร้องขึ้น เป็นเช่นนี้ทุก
คราวไป พระฤาษีเห็นประหลาด ก็เล็งญาณทราบวา คนไม้นี้มิใช่คนไม้อธรรมคา
หากเป็นนางฟ้าที่ถูกสาปลงมาจากสวรรค์ และในวันเพ็ญก็จะกลายร่างเป็นหญิงงาม
อยู่ใต้หนึ่งวันหนึ่งคืน จึงได้กล่าวเชิญต้นกุหลาบให้ไปสู่อาศรม รับว่าจะรักใคร่หวง
แหนคัจฉเป็นชีวิตา เมื่อนั้นบริวารก็ขุดคนไม้นั้นไปได้โดยไม่เกิดอะไรขึ้น ต้นกุหลาบ
จึงได้มาอยู่หน้าอาศรมแห่งพระกาละทรสินฤาษีแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และพอถึง
วันเพ็ญก็แปรรูปเป็นเขาวนารี มีรูปโฉมงดงาม ดังคำประพันธ์ในหนังสือกล่าวชม
ไว้ว่า

พักอยู่ในสวนหลวงข้างพระราชวัง ทั้งนี้ เพราะชั้นเสนาบดีพระมเหสีอยู่แล้วองค์หนึ่ง
ทรงนามว่า จันตี เป็นบิดาราชานางแห่งแคว้นมคธ และเป็นนางที่ชั้นเสนาบดีรับสั่งว่า

" พระบิดาประจำชาติไทย
มาเพื่อประสานไมตรีระหว่างประเทศสอง "

นางจันตีจึงเป็นแต่เครื่องเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าที่จะเป็นมเหสีที่รัก
ของสามี อีกทั้งมีทนายไคมาตุการเลือกของชั้นเสนาบดีด้วยความรักอันแท้จริง

ชาวเสด็จกลับของชั้นเสนาซึ่งมีนางงามมากด้วย ทำให้พระนางจันตีตั้งแค้น
เป็นอย่างมาก บังชั้นเสนาจะมาประทับอยู่สวนหลวง ไม่เสด็จไปพระราชวังเลย ก็ซ้ำ
เสริมให้พระนางเป็นเอกมเหสีความหนึ่งขึ้นเป็นทวีคูณ พระนางจึงใช้ให้อร่าลีนาง
จอมกำนัลคว่ำไปรุดมาสืบสวนความเป็นไปในพระอุทยานที่ประทับใหม่ของชั้นเสนา
ศุภางค์มาพบนางสอคนแหมะเข้าก็เกิดทะเลาะกันขึ้น แต่ปริณิฆานางกำนัลที่มาอยู่ปฏิบัติ
มีมัทนา มาขอโทษนางจอมตอศุภางค์ อร่าลีจึงไต่กลับมาจากสวนโดยไม่มีโทษ

ฝ่ายชั้นเสนาและมัทนา ทั้งแต่พากันมาอยู่ในอุทยาน ก็ประสพแต่ความ
เกษมสุขยิ่งนัก ทั้งชั้นเสนากล่าวพรมาถึงความรู้สึกของพระองค์ว่า

" ตั้งแต่อภิเษกและอภิรมย์ รัชนีแบบโฉมตรู
ชั้นประหนึ่งรมณีน้อย นพิภพสุราลัย
แต่ไหนมิเคยจะฉุดริน นิระโศกนิระมัย
เหมือนปัจจุบันเพราะอรทัย นะสีปูลูกประมวลปริย "

วันหนึ่งในขณะที่ทั้งสองกำลังสนทนาเพลินเพลิดเพลินความรัก พระนาง
จันตีได้เสด็จมาเห็นเข้า ด้วยอำนาจความริษยาหนึ่งหวง และจัดองค์ว่าเป็นนางกษัตริย์
องค์เอกมเหสีก็กล่าวคำตำหนิต่อชั้นเสนา และเพี้ยมคหยาบความต่ำศักดิ์ของมัทนาด้วย
ถ้อยคำรุนแรง ชั้นเสนาจึงไต่ตอบ^{ว่า}ไต่อย่าง และแล้วก็รุ่งมือมัทนาเสด็จหนีไปเสีย
คงทิ้งให้พระนางจันตีไว้ให้เคียดแค้นด้วยเพลิงร้ายแรงโทษะอยู่คนเดียว อร่าลีจึงพูด
สติให้กลับวังเสีย เพื่อคึกคึกบายแค้นแค้นต่อไป

" แแรงฤทธิอำนาจ บมีนกละหน้าหลัง "

เป็นเหตุให้นางจันตีกระทำสิ่งที่ไม่สมควร กล่าวคือ นางไต่พูดยุยงให้ราชาแห่งมคธ
ซึ่งเป็นบิดาของนางยกกองทัพมาตีกรุงหัสตินาปุระอันเป็นเมืองสามีของนางเอง ขณะ
ที่กองทัพมคธยกมาตั้งอยู่ภายนอกเมืองนั้น ภายในเมืองนางก็ได้ดำเนินอุบายอันหนึ่ง

ล้างสีก็ให้สิ้นไปด้วยพระองค์เอง แล้วก็ส่งเสียบเกล้าของพระราชาแมคมมาเป็นของกำนัลแก่อีกาญจนทรยศต่อสวามี

แต่ในที่สุด ธรรมยอมชนะอะธรรมเสมอไป พราหมณ์วิหฺรที่ถูกขับไล่ออกไปแล้วนั้น บังเกิดความสำนึกในความผิดของตน จึงเข้ามาสารภาพความจริงในสิ่งที่ตนได้กระทำให้ไปขอขมาเสียดายความเจ็บแค้นแสนสาหัสในการที่แพรวุสทรี และควยควยความรักความเสียกายอย่างสุดขั้วจึงมีทอปิยมเหสีและนายทหารคนสนิท ทำให้ขยเสนลืมนึกว่าในขณะนั้นกำลังมีศึกประชิดพระนคร และลืมนึกไปถึงว่า พระราชานั้นเป็นประจักษ์หลักของบ้านเมือง ซึ่งประกันเอกราชและสันติสุขของราษฎร ก็ทรงชักดาบออกจะทำลายพระชนมชีพเสียบ แค่นั้นทิวรรชนะบิศพระหัตถ์ไว้ แล้วทูลเตือนให้ระลึกถึงสถานะการณบ้านเมืองและประโยชน์ของราษฎร ขยเสนจึงกลับโคพระสติขยพระทัยใด อย่างไม่กล้าถาม ขยเสนก็มีความเศร้าโศกถึงดวงแก้วอันสลายไปแล้วควยพระหัตถ์ของพระองค์เองอย่างแสนสาหัส นั้นทิวรรชนะจึงถือโอกาสนั้นกราบทูลให้ทรงทราบว่า ตนหาใจประหารมีพนาตามรับสั่งไม่ เพราะขณะทีนั้นนางไปถึงประตูเมืองนั้น มีพราหมณ์ชื่อโสมทัตมาจกป่าขอรับนางไป ตนเห็นว่านางคงหายสาบสูญไปในกลางป่า คงไม่มีโอกาสมารับควนพระทัยได้อีกต่อไปแล้ว จึงได้อนุญาตให้นางไปกับพราหมณ์นั้นตามประสงค์ ส่วนปริยัมวทาสมีครคิดตามมีพนาไป คำทูลเล่าของนันทิวรรชนะทำให้ขยเสนดีพระทัยอย่างถึง แต่ "เมืมรักยังหวงมิตร" ขยเสนจึงได้ชักถามถึงศุภางควา โคปฏิบัติไปสถานใด นันทิวรรชนะทูลเล่าต่อไปว่า ศุภางค์ขอออกไปขอสูชาติกชาวแมคม ถูกทหารฝ่ายชาติกกลุ่มรุมกันเขารบเลียบเสียบชีวิต เป็นการได้

"..... สละชีพนสงคราม
นับว่าโคตายงาม คุจนายทหารกล้า"

ระหว่างเวลานั้น กองทัพฝ่ายแมคมโคพายแพแก่ฝ่ายหิสตินาปุระ ขยเสนจึงให้เอาตัวท้าวแมคมซึ่งเป็นชะเลยมาตักศิรีนะ เอาโลหิตล้างพระบาทเพื่อล้างความแค้น แล้วเอาศิรีนะใส่ชะลอมให้นางจัดที่ทุนหัวพาเดินออกจากนครหิสตินาปุระไปยังแควนแมคม เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่คนทั้งหลาย คิงค่างลาวของขยเสนว่า

"..... นร เห็นและ เป็นตัว
อย่างวานรคค และชบถประทุญ์
ก็แพนภัยตัว บมีโคเจริญนาน"

ผู้ทรงยศสำคัญอีกคนหนึ่งคือ นางอรดี เจ้าของอุบายนั้น ไหลงโหลงเขียนสามเกลอ หน้าฉาก ตักบุญ ตักจุมูก แล้วเนรเทศออกไปนอกอาณาเขตต์ ส่วนพระราชนัดดาผู้ช่วยร่วมมือในการทุจริต ได้รับความโทษเพราะกลับใจมารับสารภาพ ครั้นแล้วจึงมีรับสั่งให้มันทิวรรณะจัดการเผาศพกลางค้ เอาจังการลอบไปในแม่น้ำมูนาเป็นการล้างบาป ต่อจากนั้น ก็เตรียมการเพื่อไปรับเสด็จมัทนาเข้ามาเป็นมิ่งขวัญของหัตถินาปุระ และเป็นอักษรเมษุพระทัยของพระองค์ต่อไป

ฝ่ายมัทนาตั้งแจากพระราชสำนักกลับมาอยู่ยังอาศรม ณ หิมะวันตามเดิม แล้ว ก็ได้รับความระทมครมครอม คะนึ่งถึงความรักและความสุขอันหวานชื่นที่มาพลัน สลายนลงอยู่ไม่วาย ตลอดเวลาปริยิวาทาผู้จงรักภักดีคนเดียวเท่านั้นที่ติดตามมาเป็นเพื่อนในยามยาก ระหว่างเวลานั้น มัทนาได้ทำพิธีบวงสรวงเทวดาให้อัญเชิญเสด็จสุเทพลงมา จนอุปถายสปีคาที่สามสุเทพเสด็จลงมาตามคำอัญเชิญ สุเทพลงมาถึงความรักเดิมที่ยังคงมีคอมัทนาไม่จืดจาง พลังว่าพระราชนัดดาถึงความเกษมสุขและความบันเทิงในเมืองสวรรค์ให้มัทนาฟัง ครั้นแล้ว ก็วิงวอนให้มัทนาถึงความอาลัยในโลกมนุษย์เสีย ไปเสวยความสุข ความรื่นรมย์ในเมืองฟ้าร่วมกับสุเทพ แต่ความมโหฬารของสวรรค์ หรือความไพเราะแห่งเทพดนตรี แม้ความสุขอันไม่มีขอบเขตของเวลาอมร และที่สุดความรักที่แน่วแน่มั่นคงของสุเทพเหล่านี้ ไม่อาจสมารถเอาชนะความภักดีของมัทนาที่มีต่อชั้นเสนพระสามโค นางจึงปฏิเสธคำชวนและคำวอนของสุเทพเสีย และพูดตอบด้วยถ้อยคำที่แสดงถึงความรักศักดิ์ของหญิงและเคารพในเกียรติของสุเทพว่า

"เกรงจะผิดพระนิติธรรม	มะอันนะรี
เสกจะสองบุราณิ	ดูไครจะชม
อันพระองคอมร เสรษ	ดูเคชกัคม
มมิกวรจะอภิรม	มณาริทราม"

ประดัด

แล้วแสดงว่า ความรักของนางมีอยู่แต่เพียงจะขอให้พระสามโค เป็นที่รักยิ่งกว่าสมบัติ สวรรคันั้น มารับนางกลับไปกรุงหัตถินาปุระดังเดิม คำพูดตอบโดยซื่อของมัทนาเป็นความดีพลาคอบ่างยิ่ง เพราะเป็นการที่ทำให้สุเทพเกรงใจโกรธและนอบพระทัยมาก ทรงเห็นว่ามัทนามองข้ามความรักอันสูงจริตซื่อตรง และแนบแน่นของพระองค์

